

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOAMNA LAILA MEDINA
 prezentate la 24 februarie 2022¹

Cauza C-625/20

KM

împotriva

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

[cerere de decizie preliminară formulată de Juzgado de lo Social nº 26 de Barcelona (Tribunalul pentru Litigii de Muncă nr. 26 din Barcelona, Spania)]

„Trimitere preliminară – Politica socială – Egalitate de tratament între bărbați și femei în materie de securitate socială – Directiva 79/7/CEE – Articolul 4 alineatul (1) – Calculul prestațiilor – Refuzul de a acorda două pensii pentru incapacitate permanentă în cadrul aceluiași regim de securitate socială – Acordarea a două sau mai multe prestații pentru incapacitate obținute în cadrul unor regimuri de securitate socială diferite – Elemente de comparație relevante”

1. Conform celebrului citat atribuit lui Mark Twain, „există trei tipuri de minciuni: minciuni, minciuni sfruntate și statistici”². Acest citat servește pentru a ilustra puterea persuasivă a cifrelor în domeniul legislației Uniunii privind combaterea discriminării, îndemnând totodată la prudență atunci când un argument este construit în întregime pe baza acestora. Pe de o parte, cifrele și datele statistice au un rol important în stabilirea discriminării indirecte, având în vedere că o persoană care pretinde că suferă de aceasta poate fi nevoită să facă dovada că grupul de persoane din care face parte este plasat într-o situație specială dezavantajoasă în comparație cu un alt grup. Pe de altă parte, utilizarea cifrelor și a statisticilor poate fi problematică pentru a stabili discriminarea indirectă, întrucât rezultatul poate varia în funcție de grupul de referință utilizat pentru a face comparația. Astfel cum a afirmat în mod elocvent un autor, „discriminarea nu este un fenomen static”, ci „este schimbătoare, se adaptează la noi împrejurări; supusă unui atac, aceasta devine subtilă, chiar evazivă”³. În consecință, este extrem de important să se identifice aceste grupuri în mod concret și exact.

2. Litigiul principal se desfășoară între KM, o angajată, și Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) (Institutul Național pentru Securitate Socială, Spania), cu privire la nerecunoașterea a două pensii pentru invaliditate profesională succesive în cadrul unui singur regim de securitate socială.

¹ Limba originală: engleza.

² Twain, M., „Chapters from My Autobiography – XX”, *North American Review* nr. 618, 5 iulie 1907. Cu toate acestea, se pare că originea reală a citatului poate fi atribuită multor altor persoane.

³ Khaitan, T., „Indirect Discrimination”, în Lippert-Rasmussen, K. (ed.), *The Routledge Handbook of the Ethics of Discrimination*, Routledge, Abingdon, 2017. Consultat la 1 februarie 2022, Routledge Handbooks Online.

3. Mai exact, prin prezenta cerere de decizie preliminară, instanța de trimitere, Juzgado de lo Social n° 26 de Barcelona (Tribunalul pentru Litigii de Muncă nr. 26 din Barcelona, Spania) (denumit în continuare „instanța de trimitere”), solicită Curții să se pronunțe cu privire la proporția concretă de persoane care ar trebui luată în considerare pentru a decide dacă reglementarea națională în cauză discriminează indirect pe criteriile de sex și de gen. Instanța de trimitere amintește că femeile reprezintă 48,09 % din lucrătorii înscriși în cadrul regimului general de securitate socială din Spania (Régimen General de la Seguridad Social) (denumit în continuare „RGSS”) și 36,15 % din lucrătorii afiliați la regimul special pentru lucrătorii independenți (Régimen Especial de Trabajadores Autónomos) (denumit în continuare „RETA”)⁴. Prin urmare, instanța de trimitere consideră că femeile ar putea fi mai puțin susceptibile decât bărbații să combine prestații ale acestor două regimuri.

4. În consecință, se solicită Curții să decidă dacă femeile sunt discriminate indirect pe criteriile de sex și de gen de sistemul spaniol de securitate socială care permite acordarea a două prestații în cadrul unor regimuri de securitate socială diferite, interzicând în același timp obținerea a două prestații în cadrul unui singur regim, chiar și atunci când sunt îndeplinite condițiile de eligibilitate pentru ambele prestații.

5. În special, se solicită Curții să determine metodologia adecvată pentru a stabili existența unei discriminări indirecte în sensul articolului 4 din Directiva 79/7/CEE a Consiliului din 19 decembrie 1978 privind aplicarea treptată a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în domeniul securității sociale⁵. Astfel cum a solicitat Curtea, ne vom concentra în prezentele concluzii asupra aspectelor metodologice menționate mai sus în contextul pensiilor pentru invaliditate ocupațională acordate angajaților.

I. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii Europene

1. Directiva 79/7

6. Articolul 1 din Directiva 79/7 prevede:

„Obiectul prezentei directive îl constituie aplicarea treptată, în domeniul securității sociale și al altor elemente ale protecției sociale prevăzute la articolul 3, a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în domeniul securității sociale, denumit în continuare principiul egalității de tratament.”

7. Articolul 3 alineatul (1) litera (a) din directiva menționată prevede că aceasta se aplică regimurilor juridice care asigură protecția printre altele împotriva riscurilor de „boală” și „invaliditate”.

⁴ În conformitate cu trimiterea preliminară, acestea erau datele disponibile la 31 ianuarie 2020.

⁵ JO 1979, L 6, p. 24, Ediție specială, 05/vol. 1, p. 192.

8. Articolul 4 alineatul (1) din Directiva 79/7 prevede:

„Principiul egalității de tratament presupune inexistența oricărei discriminări pe criterii de sex, în raport, direct sau indirect, în special cu starea civilă sau familială, îndeosebi în ceea ce privește:

– domeniul de aplicare al regimurilor și condițiile de acces la acestea;

[...]

– calculul prestațiilor, inclusiv sporurile datorate celui alt soț și persoanelor aflate în întreținere și condițiile care reglementează durata și menținerea dreptului la prestații.”

2. *Directiva 2006/54*

9. Articolul 1 din Directiva 2006/54/CE⁶ prevede:

„Prezenta directivă își propune să garanteze punerea în aplicare a principiului șanselor egale și al egalității de tratament între femei și bărbați în materie de încadrare în muncă și de muncă.

În acest scop, aceasta conține dispoziții destinate punerii în aplicare a principiului egalității de tratament în ceea ce privește:

[...]

(b) condițiile de muncă, inclusiv remunerația;

(c) sistemele profesionale de securitate socială.

[...]”

10. Articolul 2 alineatul (1) litera (f) din această directivă definește „sisteme[le] profesionale de securitate socială” ca fiind „sistemele care nu sunt reglementate de Directiva [79/7], care au ca obiect furnizarea către lucrători, salariați sau lucrătorii care desfășoară activități independente, grupați în cadrul unei întreprinderi sau al unui grup de întreprinderi, al unei ramuri economice sau sector profesional sau interprofesional, [a unor] prestații destinate să completeze prestațiile sistemelor de securitate socială prevăzute de lege sau să se substituie acestora, indiferent dacă afilierea la aceste sisteme este obligatorie sau facultativă”.

B. Dreptul spaniol

1. LGSS

11. Articolul 9 alineatul 1 din Ley General de la Seguridad Social (Legea generală privind securitatea socială), în versiunea consolidată aprobată prin Real Decreto Legislativo 8/2015 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General de la Seguridad Social (Decretul regal legislativ

⁶ Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 5 iulie 2006 privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă (reformă) (JO 2006, L 204, p. 23, Ediție specială, 05/vol. 8, p. 262).

8/2015 de aprobare a versiunii revizuite a Legii generale privind securitatea socială) din 30 octombrie 2015⁷ (denumită în continuare „LGSS”), prevede că sistemul de securitate socială este format din regimul general, care intră sub incidența titlului II din legea respectivă, și din regimurile speciale menționate la articolul 10 din această lege.

12. Articolul 10 alineatul 1 din LGSS prevede că se instituie regimuri speciale pentru activitățile profesionale care, din cauza naturii lor, a condițiilor speciale temporale și teritoriale în care sunt desfășurate sau a tipului de proces de producție, necesită instituirea unor astfel de regimuri pentru a se asigura aplicarea corectă a prestațiilor de securitate socială. Articolul 10 alineatul 2 litera a) din LGSS prevede că, printre altele, lucrătorii independenți trebuie să fie înscrși în regimuri speciale.

13. Articolul 163 din LGSS, intitulat „Incompatibilitatea pensiilor”, prevede la alineatul 1 că pensiile din cadrul regimului general de securitate socială sunt incompatibile între ele, cu excepția cazului în care se prevede în mod expres contrariul. În caz de incompatibilitate, beneficiarul trebuie să opteze pentru una dintre acestea.

2. *Decretul 2530/1970*

14. Articolul 34 din Decreto 2530/1970 por el que se regula el régimen especial de la Seguridad Social de los trabajadores por cuenta propia o autónomos (Decretul 2530/1970 de reglementare a regimului special de asigurări sociale pentru lucrătorii care desfășoară activități independente) din 20 august 1970⁸ prevede că pensiile acordate de acest regim special beneficiarilor săi sunt incompatibile între ele, cu excepția cazului în care se prevede în mod expres contrariul. Acest articol adaugă că orice persoană care ar putea avea dreptul la două sau mai multe pensii trebuie să opteze pentru una dintre acestea.

3. *Decretul Regal 691/1991*

15. Real Decreto 691/1991 sobre cómputo recíproco de cuotas entre Regímenes de Seguridad Social (Decretul Regal 691/1991 privind calculul reciproc al cotelor între regimurile de securitate socială) din 12 aprilie 1991⁹ prevede la articolul 4 alineatul 1 că, în cazul invalidității permanente, atunci când persoana a realizat, în mod succesiv sau alternativ, perioade de contribuții în cadrul mai multor regimuri – regimul general și regimurile speciale ale sistemului de securitate socială –, aceste perioade, precum și cele asimilate acestora, care au fost realizate în conformitate cu normele care le reglementează, pot fi cumulate la cererea persoanei în cauză, cu condiția ca acestea să nu se suprapună, pentru a dobândi dreptul la pensie și pentru a determina, dacă este cazul, procentul pentru anii de contribuție sau de serviciu aplicabil pentru calculul acesteia.

4. *Hotărârea nr. 3038/2013*

16. În conformitate cu hotărârea nr. 3038/2013 din 14 iulie 2014 a Sala de lo Social del Tribunal Supremo (Secția pentru litigii de muncă din cadrul Curții Supreme, Spania), cele două pensii pentru incapacitate totală permanentă ar fi compatibile în cazul în care ar fi fost acordate în cadrul unor regimuri diferite.

⁷ BOE nr. 261 din 31 octombrie 2015.

⁸ BOE nr. 221 din 15 septembrie 1970.

⁹ BOE nr. 104 din 1 mai 1991.

II. Situația de fapt din litigiul principal și întrebările preliminare

17. KM a lucrat ca asistentă administrativă și, în acest sens, a fost afiliată, din mai 1989 până în aprilie 1994, la regimul general de securitate socială spaniol, RGSS.

18. Prin decizia adoptată de INSS la 2 martie 1999, s-a constatat că reclamanta se află într-o situație de incapacitate totală permanentă cauzată de o boală neprofesională, care a împiedicat-o să își exercite ocupația obișnuită. Astfel, s-a constatat că aceasta are dreptul la prestația corespunzătoare, începând de la 19 noiembrie 1998. Prestația a fost calculată pe baza contribuției la acest sistem în perioada menționată mai sus¹⁰.

19. Ocupația obișnuită actuală a lui KM este cea de asistentă de îngrijire pe timp de zi și este înregistrată în acest sens la RGSS din februarie 2015. Începând de la 18 iulie 2016, aceasta s-a aflat în incapacitate temporară de muncă.

20. La 20 martie 2018, INSS a emis o decizie prin care a declarat că KM se afla în situație de incapacitate permanentă totală ca urmare a unui accident neprofesional în urma căruia și-a fracturat un femur. INSS i-a acordat pensia corespunzătoare în temeiul RGSS, utilizând bazele de contribuție pentru perioada februarie 2015-ianuarie 2017¹¹. INSS a considerat că, în conformitate cu articolul 163 alineatul 1 din LGSS, prestațiile acordate în anii 1999 și în 2018 erau incompatibile. Prin urmare, a decis că reclamanta avea dreptul numai la una dintre acestea.

21. Prin decizia din 23 ianuarie 2019, Dirección Provincial del INSS de Barcelona (Direcția Provincială a INSS din Barcelona, Spania) a respins plângerea formulată de reclamantă.

22. La 12 martie 2019, KM a contestat această decizie în fața instanței de trimitere pentru motivul că articolul 163 alineatul 1 din LGSS este contrar articolului 4 din Directiva 79/7 și articolului 5 din Directiva 2006/54. În opinia acesteia, ar trebui să i se acorde în mod cumulativ două pensii pentru incapacitate permanentă. Reclamanta susține că, întrucât proporția femeilor în cadrul regimurilor speciale – și în special în cadrul RETA – este mult mai mică decât cea a bărbaților¹², normele privind incompatibilitatea prestațiilor conduc la o discriminare indirectă pe criterii de sex sau de gen. În consecință, aceste norme îngreunează cumulul de prestații pentru femei, întrucât acestea reprezintă o parte proporțional mai mică decât bărbații în cadrul regimurilor speciale.

23. Instanța de trimitere constată că respingerea de către INSS a pretențiilor reclamantei este conformă cu jurisprudența recentă a Tribunal Supremo¹³ (Curtea Supremă, Spania), potrivit căreia două prestații sunt considerate compatibile în cazul în care când sunt acordate în cadrul unor regimuri diferite (de obicei RGSS și RETA, întrucât acestea sunt cele mai mari două regimuri din punctul de vedere al numărului de membri)¹⁴ și pentru același tip de incapacitate de

¹⁰ INSS a explicat în ședință că, pentru a calcula o astfel de prestație în raport cu RGSS, trebuie să ia în considerare ultimii opt ani din perioada de contribuție.

¹¹ INSS a explicat în ședință că, pentru a calcula această prestație, trebuie să ia în considerare contribuția din ultimele 24 de luni.

¹² La 31 ianuarie 2020, femeile reprezentau 36,15 % din lucrătorii afiliați la RETA.

¹³ A se vedea punctul 16 din prezentele concluzii.

¹⁴ Instanța de trimitere explică faptul că RGSS este regimul care acoperă lucrătorii salariați din majoritatea sectoarelor și că, la 31 ianuarie 2020, acesta avea peste 14,5 milioane de membri. În cadrul acestui regim, distribuția între sexe este mai mult sau mai puțin egală, femeile reprezentând 48,09 %. În schimb, în cadrul RETA, care acoperă lucrătorii independenți din majoritatea sectoarelor și care are de asemenea un număr mare de membri (peste 3 milioane de membri), femeile reprezintă numai 36,15 %, ceea ce nu reflectă proporția femeilor nici în cadrul populației totale naționale, nici în cadrul populației active.

muncă. Cu toate acestea, în cadrul aceluiași regim (de obicei RGSS, care este cel mai mare regim în ceea ce privește numărul de membri), prestațiile sunt incompatibile, chiar dacă dreptul la prestații a fost câștigat prin contribuții separate.

24. Instanța de trimitere are îndoieli cu privire la faptul dacă un astfel de sistem constituie o discriminare indirectă pe criterii de sex, interzisă de articolul 4 din Directiva 79/7 și de articolul 5 din Directiva 2006/54. Instanța de trimitere adaugă că reclamanta a dovedit în cadrul litigiului principal că a cotizat separat în mod suficient pentru a putea beneficia de ambele prestații, cea acordată în anul 1999 și cea acordată în anul 2018¹⁵.

25. Instanța de trimitere subliniază că jurisprudența Tribunal Supremo (Curtea Supremă) cu privire la norma privind incompatibilitatea prestațiilor este aparent neutră în ceea ce privește sexul, întrucât nu face nicio distincție în această privință, ci numai în funcție de numărul de regimuri de securitate socială la care a contribuit persoana în cauză. Cu toate acestea, instanța de trimitere pune la îndoială aplicarea acestei jurisprudențe, în măsura în care aceasta are un impact mai mare asupra lucrătorilor de sex feminin. În cadrul celor mai mari două regimuri din punctul de vedere al numărului de membri, RGSS și RETA, avantajul combinării diferitelor regimuri ar fi mult mai fezabil pentru bărbați decât pentru femei, întrucât proporția bărbaților în RETA este mult mai mare decât proporția femeilor¹⁶. În consecință, întrucât compatibilitatea a două pensii este posibilă numai pentru cele dobândite în cadrul a două regimuri diferite și având în vedere proporția mai mare de bărbați în cadrul RETA, s-ar părea că este mult mai ușor pentru bărbați decât pentru femei să realizeze o astfel de compatibilitate.

26. În plus, potrivit instanței de trimitere, prezența mai redusă a femeilor în cadrul RETA reflectă faptul că, în mod tradițional, acestora le-a fost mai greu să desfășoare activități care presupun o activitate independentă, din cauza rolului social al femeilor de îngrijitoare și gospodine. În consecință, instanța de trimitere analizează dacă reglementarea națională în discuție poate conduce la o discriminare indirectă bazată nu numai pe criterii de sex, ci și pe cele de gen.

27. În sfârșit, instanța de trimitere explică faptul că nu pot fi acordate două pensii pentru incapacitate totală permanentă pentru aceeași incapacitate în cadrul aceluiași regim. Cu toate acestea, este posibil să se primească două pensii compatibile pentru incapacitate totală permanentă pentru aceeași boală sau aceeași leziune dacă acestea sunt acordate în cadrul a două regimuri diferite.

28. În aceste condiții, Juzgado de lo Social nº 26 de Barcelona (Tribunalul pentru Litigii de Muncă nr. 26 din Barcelona) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curtii următoarele întrebări preliminare:

„1) Norma spaniolă privind compatibilitatea prestațiilor, conținută de articolul 163 alineatul 1 din LGSS și interpretată de jurisprudență, care nu permite compatibilitatea a două prestații pentru incapacitate permanentă totală recunoscute în cadrul aceluiași regim, însă admite compatibilitatea acestora în cazul în care sunt recunoscute în cadrul unor regimuri de

¹⁵ În această privință, instanța de trimitere menționează că prestația pentru incapacitate permanentă *totală* atribuită în anul 1999 a fost acordată pe baza unor contribuții anterioare, în timp ce prestația acordată în anul 2018 nu a necesitat o perioadă de contribuții anterioară, întrucât a fost declanșată în urma unui accident neprofesional, ceea ce înseamnă că a fost suficientă înscrierea în sistemul de securitate socială. Instanța de trimitere subliniază de asemenea că situația ar fi diferită în cazul în care cea de a doua pensie ar fi fost acordată pentru motivul unei incapacități permanente *totale*, întrucât, în acest caz, prestația ar reprezenta compensația pentru incapacitatea de a desfășura o activitate profesională de orice fel, ceea ce ar include incapacitatea de a continua să se exercite o anumită activitate.

¹⁶ A se vedea nota de subsol 14 din prezentele concluzii.

securitate socială diferite, cu toate că, în toate cazurile, au fost dobândite în temeiul unor contribuții diferite, având în vedere distribuția în funcție de sex în cadrul diferitelor regimuri de securitate socială spaniolă, este contrară reglementării europene conținute de articolul 4 din [Directiva 79/7] și la articolul 5 din [Directiva 2006/54] întrucât dă naștere unei discriminări indirecte pe motive de sex sau de gen?

- 2) În cazul unui răspuns negativ la prima întrebare, legislația spaniolă ar putea fi contrară reglementării europene menționate anterior, în cazul în care cele două prestații ar avea la bază leziuni sau boli diferite?”

29. KM, INSS, guvernul spaniol și Comisia Europeană au prezentat observații scrise în fața Curții. Curtea a adresat INSS și guvernului spaniol o serie de întrebări scrise cu solicitare de răspuns scris. Acestea din urmă au răspuns la 6 decembrie 2021. Aceste părți menționate mai sus au prezentat observații orale în fața Curții în cadrul ședinței din 12 ianuarie 2022.

III. Analiză

A. Considerații preliminare

30. De la bun început, trebuie să observăm, în primul rând, că întrebările preliminare se referă atât la dispozițiile Directivei 79/7, cât și la cele ale Directivei 2006/54. Instanța de trimitere precizează că a menționat această din urmă directivă în trimiterea sa preliminară pentru cazul în care ea este aplicabilă. INSS, guvernul spaniol și Comisia consideră că Directiva 2006/54 nu pare a fi aplicabilă pensiei pentru incapacitate în discuție în litigiul principal, întrucât domeniul de aplicare al acesteia se limitează la regimurile profesionale de securitate socială.

31. În această privință, trebuie subliniat că dreptul Uniunii face distincție între regimurile de pensii ocupaționale, care intră sub incidența noțiunii de „remunerație” de la articolul 157 alineatele (1) și (2) TFUE¹⁷, și sistemele legale de pensii de asigurări sociale, care nu intră sub incidența acesteia¹⁸. Potrivit unei jurisprudențe constante, o astfel de pensie de tip contributiv pentru invaliditate nu intră sub incidența noțiunii de „remunerație” în sensul articolului 157 alineatele (1) și (2) TFUE sau al Directivei 2006/54¹⁹.

32. În prezenta cauză, pensiile în discuție în litigiul principal fac parte dintr-un regim legal și asigură o protecție împotriva riscurilor de boală și de invaliditate. Astfel de pensii par să depindă mai puțin de un raport de muncă decât de considerente sociale²⁰. După cum a precizat instanța de trimitere în decizia de trimitere, prestația care i-a fost acordată lui KM în anul 2018 nu a necesitat

¹⁷ Curtea a statuat că intră în sfera noțiunii de „remunerație”, în sensul articolului 157 TFUE, pensiile care depind de raportul de încadrare în muncă dintre lucrător și angajator, cu excepția celor care rezultă dintr-un sistem obligatoriu la finanțarea căruia lucrătorii, angajatorii și, eventual, puterile publice contribuie într-o măsură care depinde mai puțin de un asemenea raport de încadrare în muncă decât de considerente de politică socială. Astfel, în această noțiune nu pot fi incluse regimurile sau prestațiile de securitate socială, precum pensiile pentru limită de vârstă, reglementate direct de lege cu excluderea oricărui element de concertare în cadrul întreprinderii sau al ramurii profesionale interesate și aplicabile în mod obligatoriu unor categorii generale de lucrători (a se vedea Hotărârea din 22 noiembrie 2012, Elbal Moreno, C-385/11, EU:C:2012:746, punctul 20 și jurisprudența citată).

¹⁸ A se vedea în acest sens Concluziile avocatului general Bobek prezentate în cauza Instituto Nacional de la Seguridad Social (Supliment de pensie pentru mame) (C-450/18, EU:C:2019:696, punctele 24 și 25).

¹⁹ A se vedea în acest sens Hotărârea din 13 februarie 1996, Gillespie și alții (C-342/93, EU:C:1996:46, punctul 14), Hotărârea din 22 noiembrie 2012, Elbal Moreno (C-385/11, EU:C:2012:746, punctul 25), și Hotărârea din 14 iulie 2016, Ornano (C-335/15, EU:C:2016:564, punctul 38).

²⁰ A se vedea prin analogie Hotărârea din 12 decembrie 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Supliment de pensie pentru mame) (C-450/18, EU:C:2019:1075, punctul 29).

o perioadă de contribuții anterioară întrucât a fost declanșată de un accident neprofesional, ceea ce înseamnă că era suficient să fie înregistrată în sistemul de securitate socială. În această privință, potrivit articolului 1 din Directiva 79/7, scopul acestei directive îl constituie aplicarea treptată, în domeniul securității sociale și al altor elemente ale protecției sociale prevăzute la articolul 3, a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în domeniul securității sociale. Prin urmare, considerăm că pensiile în discuție în litigiul principal constituie o protecție împotriva a două dintre riscurile enumerate la articolul 3 alineatul (1) din Directiva 79/7, și anume boala și invaliditatea, cărora li se aplică numai această din urmă directivă²¹. În schimb, aceste pensii nu intră în domeniul de aplicare al Directivei 2006/54.

33. În consecință, vom aborda întrebările numai prin raportare la Directiva 79/7.

34. În al doilea rând, în ceea ce privește aspectul dacă interpretarea dată de o instanță supremă unei dispoziții legislative trebuie considerată ca încadrându-se în domeniul de aplicare al Directivei 79/7, trebuie amintit că domeniul de aplicare al actelor cu putere de lege și al actelor administrative trebuie apreciat în funcție de interpretarea dată acestora de instanțele naționale²². În consecință, faptul că reglementarea națională în discuție constituie o interpretare judiciară²³ a Tribunal Supremo (Curtea Supremă) nu poate exclude această reglementare națională sau legislația națională care stă la baza sa de la aplicarea dispozițiilor directivei menționate.

35. În al treilea rând, astfel cum a subliniat Comisia, trebuie remarcat că cea de a doua întrebare preliminară nu necesită o analiză separată din partea Curții, întrucât constituie o subsecțiune a primei întrebări. Cea de a doua întrebare nu face decât să precizeze situația în discuție în litigiul principal, și anume situația în care două incapacități succesive au apărut din cauza unor boli și invalidități diferite care sunt deja acoperite de prima întrebare.

36. Întrucât examinarea posibilității unei succesiuni de două incapacități cauzate de aceeași boală sau invaliditate ar fi un exercițiu ipotetic, considerăm că nu este necesar să evaluăm această chestiune în mod separat.

B. Evaluarea întrebărilor preliminare

37. Prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări, care trebuie examinate împreună întrucât privesc aceeași problemă, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 4 alineatul (1) din Directiva 79/7 trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care permite acordarea a două sau mai multe prestații pentru incapacitate de muncă obținute în cadrul unor regimuri de securitate socială diferite din cauza a două sau mai multe incapacități, interzicând în același timp obținerea a două sau mai multe astfel de prestații în cadrul unui singur regim, în pofida faptului că sunt îndeplinite condițiile de eligibilitate pentru toate aceste prestații.

²¹ În plus, rezultă din articolul 1 al doilea paragraf litera (c) din Directiva 2006/54 coroborat cu articolul 2 alineatul (1) litera (f) din aceasta că directiva menționată nu se aplică regimurilor legale reglementate de Directiva 79/7.

²² A se vedea printre altele Hotărârea din 8 iunie 1994, Comisia/Regatul Unit (C-382/92, EU:C:1994:233, punctul 36), și Hotărârea din 15 martie 2018, Blanco Marqués (C-431/16, EU:C:2018:189, punctul 46).

²³ A se vedea punctul 16 din prezentele concluzii.

38. Pentru început, trebuie să subliniem că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, în lipsa unei armonizări la nivelul Uniunii, revine legislației fiecărui stat membru sarcina de a stabili condițiile de acordare a prestațiilor în materie de securitate socială. Totuși, în exercitarea acestei competențe, statele membre trebuie să respecte dreptul Uniunii²⁴.

39. În conformitate cu articolul 4 alineatul (1) din Directiva 79/7, principiul egalității de tratament presupune inexistența oricărei discriminări pe criterii de sex, în raport, direct sau indirect, în special cu starea civilă sau familială, îndeosebi în ceea ce privește domeniul de aplicare al regimurilor în materie de securitate socială și condițiile de acces la acestea și calculul prestațiilor în materie de securitate socială. În exercitarea competențelor lor în materie de securitate socială, statele membre trebuie să respecte această dispoziție care concretizează principiul general al nediscriminării consacrat în prezent la articolul 21 din cartă²⁵.

40. Potrivit jurisprudenței constante a Curții, o discriminare constă în aplicarea unor reguli diferite unor situații comparabile sau în aplicarea aceleiași reguli unor situații diferite, cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv²⁶.

41. În prezenta cauză, se poate exclude că măsura națională în cauză dă naștere la o discriminare directă. Această măsură se opune primirii a două prestații în cadrul unui singur regim de securitate socială, chiar dacă sunt îndeplinite condițiile de eligibilitate pentru ambele prestații. Întrucât această măsură se aplică fără deosebire lucrătorilor de sex masculin și celor de sex feminin, aceasta nu conține o discriminare directă pe criterii de sex. Prin urmare, trebuie să se examineze dacă aceasta poate constitui o discriminare indirectă²⁷.

42. Discriminarea indirectă nu este definită de Directiva 79/7. Cu toate acestea, conform jurisprudenței constante, există discriminare indirectă pe criterii de sex în situația în care o dispoziție, un criteriu sau o practică aparent neutră ar defavoriza în special persoanele de un anumit sex în raport cu persoane de celălalt sex²⁸.

43. Din această definiție rezultă că existența unei discriminări indirecte implică o analiză în trei etape referitoare, în ceea ce privește prima dintre ele, la neutralitatea dispoziției, a criteriului sau a practicii în cauză, în ceea ce o privește pe cea de a doua, la identificarea persoanelor în cauză și a celor care se află într-o situație comparabilă și, în ceea ce o privește pe cea de a treia, la dezavantajul cauzat de această dispoziție, de acest criteriu sau de această practică.

²⁴ A se vedea printre altele Hotărârea din 4 decembrie 2003, Kristiansen (C-92/02, EU:C:2003:652, punctul 31), Hotărârea din 4 februarie 2015, Melchior (C-647/13, EU:C:2015:54, punctul 21), și Hotărârea din 10 septembrie 2015, Wojciechowski (C-408/14, EU:C:2015:591, punctul 35).

²⁵ A se vedea în acest sens Hotărârea din 23 aprilie 2020, Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI (C-507/18, EU:C:2020:289, punctul 38 și jurisprudența citată).

²⁶ A se vedea printre altele Hotărârea din 13 februarie 1996, Gillespie și alții (C-342/93, EU:C:1996:46, punctul 16), și Hotărârea din 8 mai 2019, Praxair MRC (C-486/18, EU:C:2019:379, punctul 73).

²⁷ A se vedea printre altele Hotărârea din 27 octombrie 1998, Boyle și alții (C-411/96, EU:C:1998:506, punctul 39), și Hotărârea din 16 iulie 2009, Gómez-Limón Sánchez-Camacho (C-537/07, EU:C:2009:462, punctul 53).

²⁸ A se vedea în acest sens Hotărârea din 8 mai 2019, Villar Láziz (C-161/18, EU:C:2019:382, punctul 37 și jurisprudența citată). În timp ce, în jurisprudența anterioară, Curtea a definit „discriminarea indirectă” ca fiind o situație existentă „atunci când aplicarea unei măsuri naționale, deși formulată în mod neutru, *dezavantajează în fapt* un număr mult mai mare de femei decât de bărbați” (sublinierea noastră) (a se vedea în special Hotărârea din 20 octombrie 2011, Brachner, C-123/10, EU:C:2011:675, punctul 56 și jurisprudența citată, și Hotărârea din 22 noiembrie 2012, Elbal Moreno, C-385/11, EU:C:2012:746, punctul 29), definiția jurisprudențială actuală este identică cu cea de la articolul 2 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2006/54. În ceea ce privește schimbarea formulării, a se vedea Concluziile avocatului general Szpunar prezentate în cauza TGSS (Șomajul lucrătorilor casnici) (C-389/20, EU:C:2021:777, nota de subsol 28).

44. În prezenta cauză, ni se pare evident că prima etapă a analizei nu ridică nicio problemă, întrucât este incontestabil că norma națională în cauză, care se aplică în cazul ambelor sexe în mod nediferențiat, este complet neutră. Prin urmare, prezentele concluzii se vor concentra asupra celor două etape rămase. Curtea trebuie să înceapă prin a identifica persoanele care urmează să fie comparate. În continuare, Curtea trebuie să examineze dacă norma națională în cauză dezavantajează în mod special persoanele de un anumit sex. Întrucât Curtea a solicitat prezentarea unor concluzii care să se concentreze exclusiv pe aceste două întrebări, nu vom examina problema posibilelor justificări pentru presupusul dezavantaj.

1. Determinarea persoanelor care pot fi considerate ca fiind într-o situație comparabilă cu cea a reclamantei

45. KM susține în esență că INSS a încălcat principiul nediscriminării pe criterii de sex, întrucât două prestații acordate în cadrul unor regimuri de securitate socială diferite sunt compatibile pentru incapacități identice, în timp ce acordarea aceluiași două prestații în cadrul unui singur regim, precum RGSS, este exclusă. INSS și guvernul spaniol susțin în esență că persoanele care au contribuit la alte regimuri de securitate socială decât RGSS se află într-o situație diferită de cele care au contribuit exclusiv la RGSS.

46. Pentru a stabili dacă două situații sunt comparabile, trebuie să se țină seama de obiectul și de finalitatea reglementării în cauză. Curtea poate trece numai ulterior la identificarea elementelor de comparație relevante.

a) Obiectul și finalitatea legislației naționale în cauză

47. Trebuie să reamintim că, potrivit unei jurisprudențe constante, cerința care ține de caracterul comparabil al situațiilor nu trebuie evaluată în mod global și abstract, ci în mod specific și concret. Evaluarea trebuie apreciată din perspectiva tuturor elementelor care caracterizează aceste situații, în special în lumina obiectului și a finalității reglementării naționale care instituie distincția în cauză²⁹. În plus, cerința referitoare la caracterul comparabil al situațiilor nu impune ca aceste situații să fie identice, ci numai similare³⁰.

48. În prezenta cauză, rezultă din dosarul aflat la dispoziția Curții că decizia în discuție se referă la acordarea a două pensii pentru incapacitate permanentă în beneficiul lui KM. În consecință, obiectul litigiului se referă la chestiunea dacă o persoană cu două sau mai multe incapacități succesive are dreptul de a primi una sau mai multe prestații de securitate socială. Sub rezerva verificărilor care urmează să fie efectuate de instanța de trimitere, ținând seama de obiectivele urmărite de reglementarea națională care acordă aceste prestații, se pare, la prima vedere, că finalitatea acestor prestații este de a acorda protecție socială persoanei afiliate la un regim de securitate socială împotriva riscurilor legate de boală și/sau de invaliditate.

²⁹ A se vedea în acest sens Hotărârea din 16 decembrie 2008, Arcelor Atlantique et Lorraine și alții (C-127/07, EU:C:2008:728, punctele 25 și 26), Hotărârea din 16 iulie 2015, CHEZ Razpredelenie Bulgaria (C-83/14, EU:C:2015:480, punctele 89 și 90), și Hotărârea din 9 martie 2017, Milkova (C-406/15, EU:C:2017:198, punctele 56 și 57 și jurisprudența citată). A se vedea de asemenea Hotărârea din 1 martie 2011, Association belge des Consommateurs Test-Achats și alții (C-236/09, EU:C:2011:100, punctul 29), Hotărârea din 26 iunie 2018, MB (Schimbare de sex și pensie pentru limită de vârstă) (C-451/16, EU:C:2018:492, punctul 42), și Hotărârea din 22 ianuarie 2019, Cresco Investigation (C-193/17, EU:C:2019:43, punctul 42).

³⁰ A se vedea în acest sens Hotărârea din 10 mai 2011, Römer (C-147/08, EU:C:2011:286, punctul 42), și Hotărârea din 19 iulie 2017, Abercrombie & Fitch Italia (C-143/16, EU:C:2017:566, punctul 25 și jurisprudența citată).

49. Având în vedere obiectul și finalitatea prestațiilor în cauză, nu există nicio diferență între o persoană care suferă de două sau mai multe incapacități de muncă succesive și care a contribuit numai la un singur regim de securitate socială, precum RGSS, și o persoană care suferă de aceleași incapacități, dar a contribuit la mai multe regimuri. Ambelor categorii de persoane le este necesară aceeași protecție socială împotriva riscurilor legate de boală și/sau invaliditate.

50. În schimb, INSS a argumentat și a pus mare accent în ședință pe faptul că persoanele care au contribuit la RGSS și persoanele care au contribuit la RETA se află într-o situație diferită, întrucât riscurile acoperite de aceste regimuri nu sunt aceleași. Nu suntem de acord. Considerăm, dimpotrivă, că evaluarea caracterului comparabil în sensul articolului 4 alineatul (1) din Directiva 79/7 nu ar trebui să se facă în funcție de aceste riscuri, ci în funcție de dreptul la protecție socială.

51. Prin urmare, considerăm că o persoană care suferă de două sau mai multe incapacități de muncă succesive și care a contribuit numai la un singur regim de securitate socială, precum RGSS, și o persoană care suferă de aceleași incapacități, dar a contribuit la mai multe regimuri, se află într-o situație comparabilă în ceea ce privește protecția socială care le este necesară.

b) „Grupul dezavantajat” și elementul de comparație al acestuia

52. În Hotărârea Seymour-Smith³¹, Curtea a statuat că cea mai bună metodă de comparare a statisticilor constă, pe de o parte, în a lua în considerare proporția de lucrători de sex masculin susceptibili să îndeplinească cerința în cauză și cei nesusceptibili să o îndeplinească și, pe de altă parte, în a lua în considerare aceste proporții cu proporția de lucrători de sex feminin. Rezultă că situația persoanelor care îndeplinesc condițiile pentru a beneficia de un anumit drept trebuie comparată cu situația celor care nu le îndeplinesc³².

53. Această abordare a fost aplicată recent de Curte în Hotărârea YS, în care i s-a solicitat în esență să stabilească dacă bărbații, în calitate de beneficiari principali ai unor pensii deosebit de mari în comparație cu femeile, care primeau în medie pensii substanțial mai mici, au fost discriminați în mod indirect prin legislația austriacă care a introdus, *inter alia*, o contribuție din „pensiile speciale” deosebit de mari pentru a asigura fondurile destinate pensiilor³³. Pentru a răspunde la această întrebare, Curtea a identificat, în primul rând, persoanele dezavantajate în cauză. Acest grup de persoane includea foștii angajați ai unor întreprinderi controlate de stat care primeau o pensie sub forma unei „prestații definite directe” a cărei valoare depășea anumite praguri³⁴. În continuare, Curtea a identificat elementul de comparație, și anume persoanele care beneficiază de o pensie ocupațională din partea statului federal sau a landului în cauză. În acest sens, Curtea a exclus în mod explicit foștii lucrători ai întreprinderilor care nu sunt controlate de stat și persoanele care primesc o altă pensie decât una sub forma unei „prestații definite directe”, precum plățile din fonduri de pensii sau din polițe de asigurare de viață³⁵. În consecință, întrucât Curtea exclude persoanele care nu sunt vizate în mod direct de norma în cauză, considerăm că aceasta adoptă o abordare destul de strictă în scopul de a defini grupurile care trebuie comparate.

³¹ Hotărârea din 9 februarie 1999 (C-167/97, EU:C:1999:60).

³² Tobler, C., *Limits and potential of the concept of indirect discrimination*, Direcția Generală Ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și incluziune (Comisia Europeană), 2009, p. 41. Cele două grupuri sunt denumite „persoane care îndeplinesc condițiile” și „persoane care nu îndeplinesc condițiile”.

³³ Hotărârea din 24 septembrie 2020, YS (Pensiile ocupaționale ale personalului de conducere) (C-223/19, EU:C:2020:753, punctul 40).

³⁴ Hotărârea din 24 septembrie 2020, YS (Pensiile ocupaționale ale personalului de conducere) (C-223/19, EU:C:2020:753, punctul 44).

³⁵ *Ibid.*, punctul 45.

54. În prezenta cauză, întrucât s-a stabilit că KM este o lucrătoare care a contribuit numai la RGSS, reiese din cererea de decizie preliminară că persoanele care sunt potențial dezavantajate de norma națională în discuție sunt lucrătorii afiliați la RGSS și care au două sau mai multe situații de incapacitate succesive în cadrul acestui regim. În consecință, având în vedere, în primul rând, cerința menționată mai sus privind evaluarea specifică și concretă a caracterului comparabil al situațiilor³⁶ și, în al doilea rând, faptul că criteriul relevant este protecția în materie de securitate socială a persoanelor cu două sau mai multe situații de dizabilitate succesive³⁷, considerăm că grupul dezavantajat în prezenta cauză cuprinde numai persoanele cu două sau mai multe situații de incapacitate succesive care au contribuit exclusiv la RGSS.

55. Din motive de completitudine, dorim să subliniem că, având în vedere că litigiul principal în discuție privește un lucrător care solicită acordarea cumulativă a prestațiilor aferente unui număr de două situații de incapacitate în cadrul sistemului RGSS, Curtea nu ar trebui să ia în considerare lucrătorii care au contribuit exclusiv la alte regimuri decât RGSS. Grupul dezavantajat în prezenta cauză este format din lucrătorii afiliați la RGSS și exclusiv la RGSS, care nu pot cumula prestațiile aferente unui număr de două sau mai multe situații de incapacitate, întrucât acești lucrători sunt afiliați numai la acest regim. Chiar dacă este adevărat că reglementarea spaniolă privind incompatibilitatea se aplică tuturor regimurilor de securitate socială spaniole, situația persoanelor care sunt afiliate numai la unul dintre celelalte regimuri și care au contribuit exclusiv la regimul respectiv nu are nicio relevanță în prezenta cauză. Contrar poziției Comisiei, considerăm că numai prin examinarea situației persoanelor care au contribuit la un anumit regim de securitate socială – în prezenta cauză, RGSS – Curtea poate oferi instanței de trimitere un răspuns util care să îi permită acesteia să se pronunțe în litigiul cu care este sesizată, care privește mai exact prestațiile acordate unei persoane care a fost afiliată în cursul a două perioade la RGSS.

56. În continuare, vom aborda identificarea elementului de comparație în scopul de a determina dacă grupul dezavantajat care a fost identificat suferă de discriminare indirectă pe criterii de sex. În opinia noastră, comparatorul este reprezentat de persoanele care au de asemenea două sau mai multe situații de incapacitate succesive, dar care pot cumula două sau mai multe prestații din diferite regimuri de securitate socială, întrucât au contribuit la aceste regimuri.

57. Rezultă că, în ceea ce privește acordarea de prestații de securitate socială persoanelor cu două sau mai multe situații de dizabilitate succesive, o persoană care a contribuit numai la RGSS, precum KM, se află într-o situație comparabilă cu cea a unei persoane care a contribuit la două sau mai multe regimuri de securitate socială, precum RGSS și RETA. După ce am determinat grupul dezavantajat și elementul său de comparație, vom analiza dacă există o diferență de tratament între bărbații și femeile care aparțin acestor două grupuri³⁸.

³⁶ A se vedea punctul 47 din prezentele concluzii.

³⁷ A se vedea punctul 48 din prezentele concluzii.

³⁸ A se vedea punctul 49 din prezentele concluzii.

2. Diferența de tratament între bărbați și femei

a) O comparație a proporțiilor de femei și de bărbați

58. Potrivit unei jurisprudențe constante, existența unui dezavantaj special ar putea fi stabilită printre altele dacă s-ar dovedi că o reglementare precum cea în discuție în litigiul principal afectează în mod negativ o proporție semnificativ mai importantă a persoanelor de un anumit sex în raport cu persoane de celălalt sex³⁹. Aceasta înseamnă că discriminarea indirectă poate fi dovedită prin orice mijloace, nu numai pe baza unor date statistice⁴⁰. În principiu, revine instanței naționale să stabilească dacă poate fi constatată existența unui astfel de dezavantaj special, întrucât constatarea situației de fapt ține de competența instanței naționale⁴¹. În special, astfel cum s-a menționat la punctul 52 din prezentele concluzii, în contextul discriminării pe criterii de gen, Curtea a statuat anterior că cea mai bună metodă de comparație constă în luarea în considerare a *proporțiilor* lucrătorilor care sunt și care nu sunt afectați de norma în cauză în cadrul forței de muncă masculine și compararea lor cu aceleași *proporții* în cadrul forței de muncă feminine⁴².

59. De exemplu, în Hotărârea YS, Curtea a statuat, în primul rând, că instanța de trimitere trebuie să ia în considerare ansamblul lucrătorilor cărora li se aplică reglementarea națională din care decurge diferența de tratament. În al doilea rând, Curtea a reiterat că cea mai bună metodă de comparație constă în compararea *proporțiilor* lucrătorilor care sunt și care nu sunt afectați de pretinsa diferență de tratament în cadrul forței de muncă masculine care intră în domeniul de aplicare al acestei reglementări cu, respectiv, aceleași proporții în cadrul forței de muncă feminine⁴³.

60. Prin urmare, considerăm că termenul „proporție” implică faptul că nu este posibil să se compare numere întregi⁴⁴, ci zecimale, fracții sau procente care reflectă partea unui anumit grup în cadrul întregului grup⁴⁵. În prezenta cauză, pentru a analiza dacă există o diferență de tratament între bărbați și femei, instanța de trimitere trebuie să analizeze situația femeilor în raport cu cea a bărbaților. Mai exact, aceasta trebuie să compare următoarele două proporții concrete.

61. În primul rând, aceasta trebuie să analizeze proporția femeilor din grupul dezavantajat, și anume grupul de femei care sunt afiliate exclusiv la RGSS și care au două sau mai multe situații de incapacitate în cadrul acestui regim, în raport cu femeile din grupul avantajat, mai precis cu grupul de femei afiliate la două sau mai multe regimuri de securitate socială și care au două sau mai multe situații de incapacitate în cadrul acestor regimuri.

³⁹ A se vedea printre altele Hotărârea din 14 aprilie 2015, Cachaldora Fernández (C-527/13, EU:C:2015:215, punctul 28 și jurisprudența citată), și Hotărârea din 8 mai 2019, Villar Láiz (C-161/18, EU:C:2019:382, punctele 37 și 38 și jurisprudența citată).

⁴⁰ A se vedea printre altele Hotărârea din 8 mai 2019, Villar Láiz (C-161/18, EU:C:2019:382, punctul 46), și Hotărârea din 3 octombrie 2019, Schuch-Ghannadan (C-274/18, EU:C:2019:828, punctul 46).

⁴¹ A se vedea printre altele Hotărârea din 8 mai 2019, Villar Láiz (C-161/18, EU:C:2019:382, punctele 37 și 38 și jurisprudența citată).

⁴² Sublinierea noastră. A se vedea printre altele Hotărârea din 9 februarie 1999, Seymour-Smith și Perez (C-167/97, EU:C:1999:60, punctul 59), Hotărârea din 6 decembrie 2007, Voß (C-300/06, EU:C:2007:757, punctul 40), și Hotărârea din 3 octombrie 2019, Schuch-Ghannadan (C-274/18, EU:C:2019:828, punctul 47).

⁴³ Hotărârea din 24 septembrie 2020, YS (Pensiile ocupaționale ale personalului de conducere) (C-223/19, EU:C:2020:753, punctul 52).

⁴⁴ O proporție este un tip de raport în care numărătorul este inclus în numitor și poate fi exprimată sub forma unui număr zecimal, a unei fracții sau a unui procent.

⁴⁵ De exemplu, Curtea a explicat că nu este suficient să se ia în considerare numărul de persoane afectate, întrucât acesta depinde de numărul lucrătorilor activi din statul membru în ansamblul său, precum și de procentele de bărbați și femei angajate în acest stat membru (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 februarie 1999, Seymour-Smith și Perez (C-167/97, EU:C:1999:60, punctul 59)).

62. În al doilea rând, instanța națională trebuie să stabilească proporția bărbaților care au două sau mai multe situații de incapacitate și care nu pot cumula două sau mai multe prestații de securitate socială în raport cu numărul bărbaților cu astfel de situații de incapacitate, dar care pot cumula două sau mai multe prestații de securitate socială.

b) Proporțiile specifice în cauză

63. Rezultă din răspunsurile la întrebările scrise adresate de Curte și din ședință că nu există un deficit de date. De exemplu, în răspunsurile lor la aceste întrebări, INSS și guvernul spaniol au precizat că, la 10 noiembrie 2021, numărul femeilor cu situații de incapacitate multiple și care au contribuit numai la RGSS este de 3 388, în timp ce numărul femeilor cu situații de incapacitate multiple și care au contribuit la mai multe regimuri de securitate socială este de 3 460. Prin urmare, raportul dintre numărul femeilor din grupul defavorizat și cel al femeilor din grupul favorizat este de aproximativ 1 la 1. Cifrele respective pentru bărbați sunt 4 047 și 7 723, ceea ce înseamnă că pentru bărbați acest raport este de aproximativ 1 la 2.

64. Este de competența instanței de trimitere să verifice dacă aceste date sunt valabile, reprezentative și semnificative⁴⁶. În ceea ce privește cifrele concrete menționate, aceasta trebuie să verifice dacă ele pot fi luate în considerare⁴⁷, în principal având în vedere data faptelor care au generat litigiul.

65. În plus, dorim să subliniem că argumentul invocat de KM și subliniat de instanța de trimitere în ceea ce privește numărul de bărbați și de femei afiliați în cadrul RGSS și RETA nu este relevant în prezenta cauză. În special, în cererea sa de decizie preliminară, instanța de trimitere a subliniat că, la 31 ianuarie 2020, femeile reprezentau 48,09 % din persoanele afiliate la RGSS, în timp ce acestea reprezentau numai 36,15 % din persoanele afiliate la RETA⁴⁸. Aceste cifre nu au nicio relevanță în prezenta cauză, întrucât se referă doar la numărul total de femei din totalul persoanelor afiliate la RGSS și RETA, dar nu indică proporția de femei sau de bărbați care sunt dezavantajați. Aceste cifre nu sunt nici în măsură să stabilească o legătură de cauzalitate între presupusul dezavantaj, care constă în imposibilitatea de a cumula două sau mai multe prestații în cadrul aceluiași regim, și genul lucrătorilor în cauză.

66. Pentru aceleași motive, considerăm că cifrele prezentate de INSS și de guvernul spaniol în răspunsurile lor scrise, care se referă la rata de participare a bărbaților și a femeilor la unu sau mai multe regimuri de securitate socială în octombrie 2021⁴⁹, nu trebuie luate în considerare de Curte. Astfel cum a susținut Comisia în ședință, aceste cifre indică numai persoanele care aparțineau unuia sau mai multor regimuri de securitate socială în momentul la care aceste cifre au fost puse la dispoziție, în timp ce abordarea prezentată la punctul 63 de mai sus include cifre care oferă în mod necesar o perspectivă istorică mai bună, întrucât implică apariția unor situații succesive de incapacitate de-a lungul unei perioade de timp, ceea ce face ca aceste cifre să fie mai puțin dependente de evenimente pur fortuite⁵⁰. De asemenea, o astfel de abordare are avantajul

⁴⁶ A se vedea în acest sens Hotărârea din 8 mai 2019, Villar Láz (C-161/18, EU:C:2019:382, punctul 45).

⁴⁷ A se vedea Hotărârea din 21 ianuarie 2021, INSS (C-843/19, EU:C:2021:55, punctul 27 și jurisprudența citată), precum și Concluziile avocatului general Szpunar prezentate în cauza TGSS (Șomajul lucrătorilor casnici) (C-389/20, EU:C:2021:777, punctul 56).

⁴⁸ Pentru cifre exacte, a se vedea punctul 24 și nota de subsol 14 din prezentele concluzii.

⁴⁹ INSS și guvernul spaniol au prezentat Curții date din octombrie 2021, care arată că numărul bărbaților care exercită o singură activitate este de 10 295 048, în timp ce numărul bărbaților care au contribuit la mai multe regimuri este de 198 558. În cazul femeilor, cifrele sunt 8 917 750 și, respectiv, 185 116.

⁵⁰ Părțile au contestat semnificația crizei COVID-19 asupra compoziției pe criterii de gen a sistemelor de securitate socială în ceea ce privește statisticile din octombrie 2021.

considerabil că proporțiile luate în considerare nu au nicio legătură cu problema activităților care implică riscuri mai mari, precum anumite activități desfășurate de către lucrătorii independenți care sunt acoperite de RETA, aspect care a fost menționat de INSS și de guvernul spaniol în ședință. Atunci când se compară proporțiile femeilor și bărbaților cu situații de incapacitate multiple care au contribuit numai la RGSS în raport cu cele ale femeilor și bărbaților care au contribuit la mai multe regimuri de securitate socială, grupurile în cauză au fost deja reduse la cel al persoanelor cu situații de incapacitate multiple. Prin urmare, o astfel de comparație se bazează pe proporțiile de persoane care au deja situații de incapacitate multiple, iar nu pe cifre absolute.

67. În cazul în care instanța națională decide să ia în considerare datele menționate la punctul 63 de mai sus, aceasta trebuie să aprecieze dacă proporția femeilor cu două sau mai multe situații de incapacitate care au contribuit numai la RGSS în raport cu femeile cu situații de incapacitate multiple care au contribuit la două sau mai multe regimuri de securitate socială este „considerabil mai ridicată” decât cea a bărbaților într-o asemenea măsură încât constituie un „dezavantaj special” în sensul jurisprudenței Curții⁵¹.

c) Ce constituie o proporție „considerabil mai ridicată” sau o „proporție semnificativ mai importantă” de indivizi?

68. Astfel cum am menționat deja mai sus⁵², în conformitate cu criteriile elaborate de Curte în scopul stabilirii existenței unei discriminări indirecte, trebuie să se stabilească dacă norma națională în cauză *dezavantajează în special* femeile în comparație cu bărbații⁵³. În această privință, Curtea a statuat că existența unui astfel de dezavantaj special poate fi stabilită, de exemplu, dacă se dovedește că reglementarea națională în cauză afectează negativ o *proporție semnificativ mai importantă* de persoane de un anumit sex în raport cu persoanele de celălalt sex⁵⁴. Este important să se stabilească o asemenea proporție pentru a se determina dacă datele în cauză sunt expresia unor fenomene pur fortuite sau conjuncturale și dacă, în general, acestea sunt semnificative⁵⁵.

69. De exemplu, în Hotărârea Villar Láiz, deși Curtea a lăsat la latitudinea instanței naționale să stabilească dacă norma națională în cauză dezavantajează o proporție semnificativ mai importantă de femei decât de bărbați, aceasta a luat în considerare faptul că aproximativ 75 % din totalul lucrătorilor pe fracțiune de normă erau femei⁵⁶. În plus, Curtea a observat că 65 % din lucrătorii pe fracțiune de normă redusă au fost dezavantajați din cauza aplicării coeficientului de reducere în discuție în litigiul principal. Atunci când aproape două treimi din lucrătorii pe fracțiune de normă sunt afectați în mod specific de reglementarea în discuție în litigiul principal, iar trei sferturi din lucrătorii pe fracțiune de normă sunt femei, Curtea pare să sugereze, fie și în mod implicit, că femeile se pot afla într-o situație de dezavantaj special în comparație cu bărbații.

⁵¹ A se vedea Hotărârea din 21 ianuarie 2021, INSS (C-843/19, EU:C:2021:55, punctul 31).

⁵² Punctul 42 din prezentele concluzii.

⁵³ A se vedea Hotărârea din 27 octombrie 1998, Boyle și alții (C-411/96, EU:C:1998:506, punctul 76), Hotărârea din 20 octombrie 2011, Brachner (C-123/10, EU:C:2011:675, punctul 56), și Hotărârea din 8 mai 2019, Villar Láiz (C-161/18, EU:C:2019:382, punctul 37).

⁵⁴ A se vedea Hotărârea din 3 octombrie 2019, Schuch-Ghannadan (C-274/18, EU:C:2019:828, punctul 45 și jurisprudența citată).

⁵⁵ A se vedea în acest sens Hotărârea din 9 februarie 1999, Seymour-Smith și Perez (C-167/97, EU:C:1999:60, punctul 62 și jurisprudența citată), și Hotărârea din 8 mai 2019, Villar Láiz (C-161/18, EU:C:2019:382, punctul 40).

⁵⁶ Hotărârea din 8 mai 2019, Villar Láiz (C-161/18, EU:C:2019:382, punctul 42). A se vedea de asemenea De la Corte Rodríguez, M., „Recent cases and the future of Directive 79/7 on equal treatment for men and women in social security: How to realise its full potential”, *European Journal of Social Security*, vol. 23(1), 2021, p. 44-61.

70. În prezenta cauză, în cazul în care instanța de trimitere decide să ia în considerare cifrele pe care INSS și guvernul spaniol le-au prezentat în răspunsurile lor scrise⁵⁷, astfel cum au fost menționate la punctul 63 de mai sus, aceste cifre par să indice că, în timp ce aproximativ doi bărbați din trei cu situații multiple de incapacitate sunt în măsură să cumuleze beneficiile a două sau mai multe regimuri⁵⁸, doar aproximativ una din două femei cu situații multiple de incapacitate sunt în măsură să facă acest lucru⁵⁹. În schimb, aproximativ jumătate dintre femeile cu situații multiple de incapacitate sunt dezavantajate de norma națională în cauză, în timp ce această proporție este de numai o treime în cazul bărbaților cu situații multiple de incapacitate. Prin urmare, chiar dacă interpretarea datelor în cauză ține în întregime de competența instanței naționale, aceste cifre arată, în opinia noastră, că, în mod proporțional, mai multe femei decât bărbați vor fi afectate de norma națională în discuție, întrucât o *proporție semnificativ mai importantă* de femei decât de bărbați este dezavantajată de această normă. Astfel, s-ar putea concluziona că norma națională în discuție are ca efect discriminarea indirectă a femeilor. Cu toate acestea, în cazul în care cifrele prezentate în fața instanței naționale și luate în considerare de aceasta sunt diferite de cele prezentate în fața Curții, rezultatul final poate varia.

71. În concluzie, considerăm că răspunsul la întrebările preliminare trebuie să fie acela că articolul 4 alineatul (1) din Directiva 79/7 trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care în realitate dezavantajează o proporție semnificativ mai importantă de femei decât de bărbați prin faptul că permite acordarea a două sau mai multe prestații pentru incapacitate de muncă obținute în cadrul unor regimuri de securitate socială diferite, ca urmare a două sau mai multe situații de incapacitate, în timp ce interzice obținerea a două sau mai multe astfel de prestații în cadrul unui singur regim, chiar dacă sunt îndeplinite condițiile de eligibilitate pentru toate aceste prestații, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere.

IV. Concluzie

72. În consecință, în lumina considerațiilor de mai sus, propunem Curții să răspundă la întrebările adresate de Juzgado de lo Social n° 26 de Barcelona (Tribunalul pentru Litigii de Muncă nr. 26 din Barcelona, Spania) după cum urmează:

Articolul 4 alineatul (1) din Directiva 79/7/CEE din 19 decembrie 1978 privind aplicarea treptată a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în domeniul securității sociale trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care în realitate dezavantajează o proporție semnificativ mai importantă de femei decât de bărbați prin faptul că permite acordarea a două sau mai multe prestații pentru incapacitate de muncă obținute în cadrul unor regimuri de securitate socială diferite, ca urmare a două sau mai multe situații de incapacitate, în timp ce interzice obținerea a două sau mai multe astfel de prestații în cadrul unui singur regim, chiar dacă sunt îndeplinite condițiile de eligibilitate pentru toate aceste prestații, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere.

⁵⁷ A se vedea punctul 63 din prezentele concluzii.

⁵⁸ Astfel cum s-a menționat la punctul 63 de mai sus, există 7 723 de bărbați cu situații multiple de incapacitate de muncă și care au contribuit la mai multe regimuri de securitate socială, în timp ce numărul bărbaților cu situații multiple de incapacitate de muncă și care au contribuit numai la RGSS este de 4 047.

⁵⁹ Astfel cum s-a explicat la punctul 63 din prezentele concluzii, numărul femeilor cu situații multiple de incapacitate și care au contribuit la mai multe regimuri de securitate socială este de 3 460, în timp ce numărul femeilor cu situații multiple de incapacitate și care au contribuit numai la RGSS este de 3 388.